

Bài 45-46. THỰC HÀNH : TÌM HIỂU MÔI TRƯỜNG VÀ ẢNH HƯỞNG CỦA MỘT SỐ NHÂN TỐ SINH THÁI LÊN ĐỜI SỐNG SINH VẬT

I – Mục tiêu

- Học sinh tìm được dẫn chứng về ảnh hưởng của nhân tố sinh thái ánh sáng và độ ẩm lên đời sống sinh vật ở môi trường đã quan sát.
- Qua bài học, học sinh thêm yêu thiên nhiên và có ý thức bảo vệ thiên nhiên.

II – Chuẩn bị

Dụng cụ chuẩn bị :

- Kẹp ép cây, giấy báo, kéo cắt cây
- Giấy kẻ li có kích thước mỗi ô lớn 1cm², trong ô lớn có các ô nhỏ 1mm²
- Bút chì
- Vợt bắt côn trùng, lọ hoặc túi nilon đựng động vật nhỏ
- Dụng cụ đào đất nhỏ
- Bảng hình vẽ các môi trường sống của sinh vật (trong điều kiện học sinh không thể đi học ngoài thiên nhiên, giáo viên có thể thay đổi bài thực hành bằng cách tổ chức cho học sinh tìm hiểu môi trường sống của sinh vật thông qua xem bảng hình).

III – Cách tiến hành

▼ Tìm hiểu môi trường sống của sinh vật

- Quan sát ngoài thiên nhiên : chọn một trong những nơi có nhiều cây xanh như đồi cây, hồ nước, công viên hoặc vườn trường...
- Quan sát các loại sinh vật sống trong địa điểm thực hành và điền nội dung quan sát được vào bảng 45.1.

Bảng 45.1. Các loại sinh vật quan sát có trong địa điểm thực hành

<i>Tên sinh vật</i>	<i>Nơi sống</i>
<i>Thực vật : ...</i>	
<i>Động vật : ...</i>	
<i>Nấm : ...</i>	
<i>Địa y : ...</i>	

– Sau khi điền vào bảng trên hãy tổng kết lại :

+ Số lượng sinh vật đã quan sát.

+ Có mấy loại môi trường sống đã quan sát ? Môi trường sống nào có số lượng sinh vật quan sát nhiều nhất ? Môi trường nào ít nhất ?

▼ *Nghiên cứu hình thái của lá cây và phân tích ảnh hưởng của ánh sáng tới hình thái của lá, cần thực hiện các bước sau :*

Bước 1. Mỗi học sinh chọn quan sát 10 lá cây ở các môi trường khác nhau trong khu quan sát (nên chọn những môi trường khác nhau như : nơi trồng trái, dưới tán cây, hồ nước, cạnh toà nhà...). Chọn và đánh dấu kết quả quan sát vào bảng 45.2.

Bảng 45.2. Các đặc điểm hình thái của lá cây

<i>STT</i>	<i>Tên cây</i>	<i>Nơi sống</i>	<i>Đặc điểm của phiến lá (*)</i>	<i>Các đặc điểm này chứng tỏ lá cây quan sát là :(**)</i>	<i>Những nhận xét khác (nếu có)</i>
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

Gợi ý :

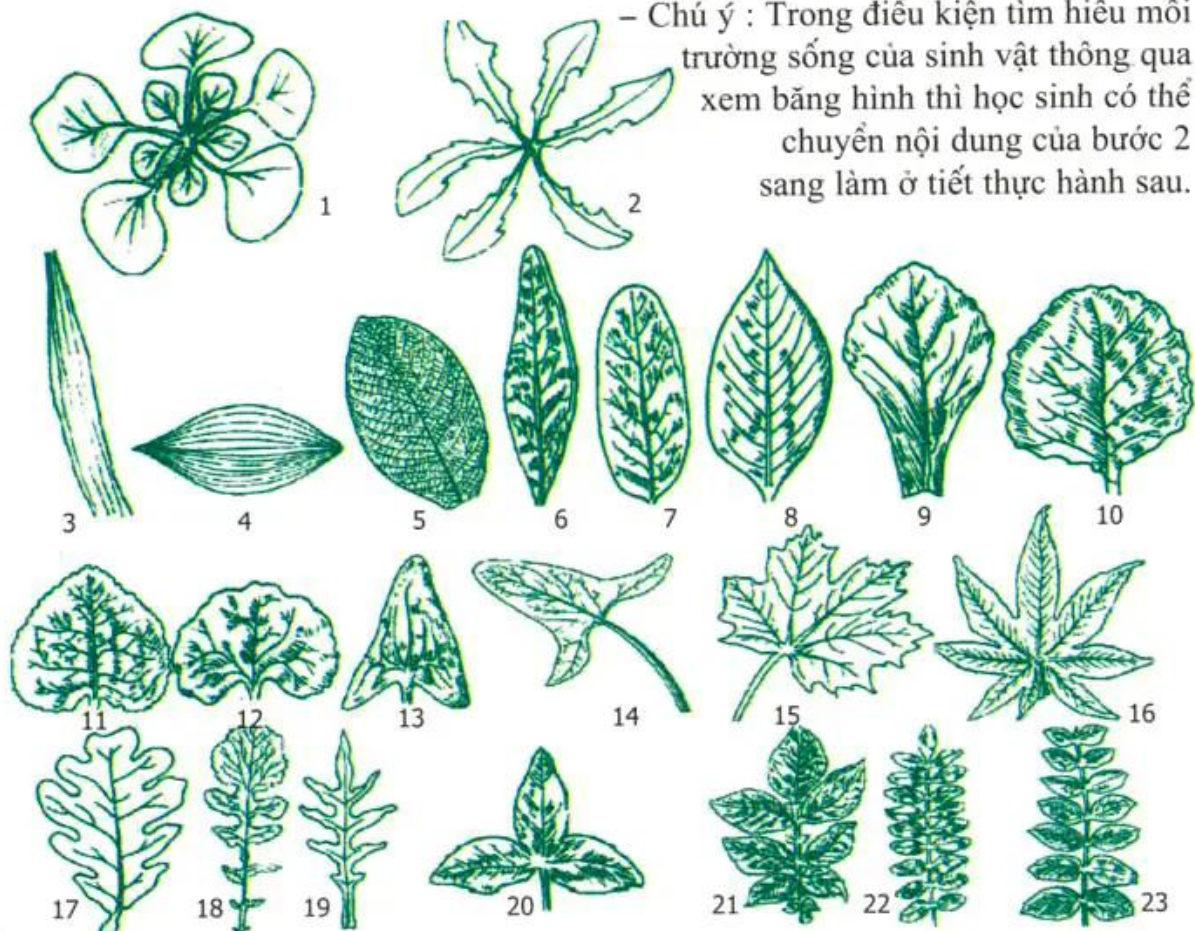
(*) Có thể ghi nhận xét các đặc điểm sau của phiến lá :

- Phiến lá rộng hay hẹp
- Phiến lá dài hay ngắn
- Phiến lá dày hay mỏng
- Màu lá xanh sẫm hay nhạt
- Trên mặt lá có lớp cutin dày hay không có cutin
- Trên mặt lá có lông bao phủ hay không có

(**) Hãy chọn một trong số các loại lá cây sau và điền vào bảng :

- Lá cây ưa sáng
- Lá cây ưa bóng
- Lá cây chìm trong nước
- Lá cây nơi nước chảy
- Lá cây nơi nước đứng
- Lá cây nổi trên mặt nước

Bước 2. Vẽ hình dạng phiến lá lên giấy kẻ ô li (có thể tham khảo các hình vẽ 45). Lá cây quan sát được có hình dạng giống với một kiểu lá nào trong hình vẽ không? Ghi dưới mỗi hình mà em vẽ : tên cây, lá cây ưa sáng, ưa bóng hay lá cây sống dưới nước. Sau khi quan sát, ép các mẫu lá trong cặp ép cây và đem về nhà tập làm tiêu bản khô.

- Chú ý : Trong điều kiện tìm hiểu môi trường sống của sinh vật thông qua xem băng hình thì học sinh có thể chuyển nội dung của bước 2 sang làm ở tiết thực hành sau.

Hình 45. Một số hình dạng phiến lá (dùng để so sánh với mẫu quan sát ngoài thiên nhiên)

- Ở những nơi không có điều kiện đưa học sinh đi xa, có thể thực hành ngay tại vườn, sân trường hoặc yêu cầu học sinh chuẩn bị sẵn và mang đến phòng thực hành các mẫu lá cây lấy ở nhiều môi trường khác nhau để phân tích.

▼ *Tìm hiểu môi trường sống của động vật*

- Trong điều kiện của bài thực hành, khả năng quan sát được động vật lớn sống hoang dã là rất khó khăn. Tuy nhiên, học sinh có thể tìm hiểu các loại động vật nhỏ có rất nhiều trong môi trường quanh ta. Ví dụ : các loài côn trùng, giun đất, thân mềm...
- Điền nội dung quan sát được vào bảng 45.3.

Bảng 45.3. Môi trường sống của các động vật quan sát được

<i>STT</i>	<i>Tên động vật</i>	<i>Môi trường sống</i>	<i>Mô tả đặc điểm của động vật thích nghi với môi trường sống</i>

IV – Thu hoạch

Làm báo cáo theo mẫu :

Tên bài thực hành :

Họ và tên học sinh :

Lớp :

1. Kiến thức lí thuyết

Trả lời các câu hỏi sau :

- Có mấy loại môi trường sống của sinh vật ? Đó là những môi trường nào ?
- Hãy kể tên những nhân tố sinh thái ảnh hưởng tới đời sống sinh vật.
- Lá cây ưa sáng mà em đã quan sát có những đặc điểm hình thái như thế nào ?
- Lá cây ưa bóng mà em đã quan sát có những đặc điểm hình thái như thế nào ?
- Các loài động vật mà em quan sát được thuộc nhóm động vật sống trong nước, ưa ẩm hay ưa khô ?
- Kể hai bảng đã làm trong giờ thực hành vào báo cáo.

2. Nhận xét chung của em về môi trường đã quan sát

Môi trường đó có được bảo vệ tốt cho động và thực vật sinh sống hay không ?
Cảm tưởng của em sau buổi thực hành ?